

Landschapsinrichtingsplan

Ruige weide 23 Oudewater

IN OPDRACHT VAN

Landschapsinrichtingsplan

Ruige weide 23 Oudewater

COLOFON:

© **Bui-TeGewoon | groenprojecten** ♦ publicatie 2023/36-V2

Bergambacht, augustus 2023 met aanpassingen februari 2024

Status : Definitief

Auteur :

Foto's : Bui-TeGewoon | groenprojecten

In opdracht van : Verstoep bouwadvies en architectuur

Disclaimer:

De inhoud van dit rapport is met uiterste zorg samengesteld. De informatie in dit document wordt aangeboden zonder enige garantie. **BUI-TEGEWOON | groenprojecten** sluit alle aansprakelijkheid uit voor enigerlei directe of indirecte schade, van welke aard dan ook, die voortvloeit uit of verband houdt met het gebruik van dit document.

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van drukwerk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder schriftelijke toestemming van

BUI-TEGEWOON | groenprojecten en de opdrachtgever, noch zonder toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

1. Aanleiding

Voor de locatie Ruige weide 23 te Oudewater is een vergunning aanvraag in behandeling voor het realiseren van een woning in een bestaand bijgebouw.

In haar reactie op de vergunningaanvraag heeft gemeente Oudewater gemeld dat een gedetailleerd overzicht van de landschappelijke inpassing dient te worden toegevoegd aan de aanvraag. Ten bate van de ruimtelijke procedure is het de wens van de gemeente om zoveel mogelijk adaptief te ontwikkelen (*gemeente Oudewater in brief OLO7768711-Z/23/059107*).

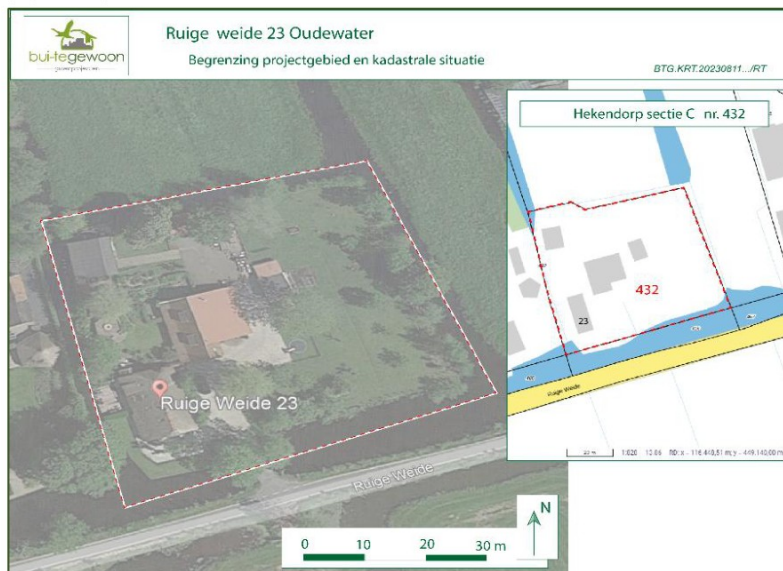
Adaptieve landbouw is te definiëren als aangepast aan de natuurlijke omstandigheden. Het doel is ontwikkelen met behoud van cultuurhistorische waarden en natuur- & landschapskwaliteit.

Familie [REDACTED] wil graag hierop aansluiten. Ook in de huidige situatie besteden ze veel aandacht aan de natuurkwaliteit van de aanwezige tuin en hechten ze aan behoud van het historisch erfbeeld.

Om aan de voorwaarden van de gemeente Oudewater te voldoen is Bui-TeGewoon | groenprojecten verzocht een erfinrichtingsplan als schetsontwerp in samenhang met een landschappelijke en ecologische omgevingskwaliteit op te stellen en waar mogelijk inpasbare natuur inclusieve maatregelen te integreren.

2. Ligging en huidige erfopbouw

De projectlocatie betreft het woonerf met een aan de oostzijde gelegen boomgaard met schapenweide gelegen aan de noordzijde van de buurtschap Ruige Weide (figuur 1).

Figuur 1. Projectlocatie Ruige weide 23 Oudewater

De hoofdwoning betreft een voormalige boerderij. Daarnaast is een tweede woning in de voormalige stal gesitueerd en zijn enkele schuren aanwezig. De opstallen bevinden zich op de westelijke helft van het perceel.

Het westelijke deel van het perceel heeft fraai aangelegde tuinen.

Aan de voorzijde is zorg gedragen voor behoud van het historisch beeld van een boeren erf. De omlijsting met erf grind, leilinden voor de hoofdwoning, het gazon en de traditionele rustige beplanting draagt bij aan behoud van het historisch ensemble (figuur 2).

Figuur 2. Ruige weide 23 Oudewater vanaf de voorzijde (wegzijde)

De tuin achter de woning is vanuit de interesse van de bewoners in natuur, vogel- en vlindervriendelijke ingericht. De boom en struiklaag is gevarieerd in hoogte en structuur, doordat oude bomen zorgvuldig zijn behouden of wanneer deze te groot uitgroeide zorgvuldig te kandelaberen. Er zijn dan ook meerdere zeer oude bomen op het erf aanwezig. Het biedt zowel ruimte voor kroon bewonende vogels als foerageer mogelijkheden voor vleermuizen door de verticale overgangen met de struiklaag. Er zijn meerdere hagen en een enkele kleine gazons aanwezig. De sierbeplanting is met zorg samengesteld op seizoen breed nectaraanbod en met insecten faciliterende soorten. Ook voor een soort als de egel biedt de tuin een aantrekkelijk leefgebied. Een impressie van de tuin achter de woning is weergegeven in figuur 3.

Figuur 3. Vogel- en insecten vriendelijke achtertuin

De oostelijke helft van het perceel betreft een boomgaard met schapenweide die op de oeverlijn ruim beplant is met knotbomen en streekeigen elzen en essen die deels op stoof zijn afgezet. Aan de rand van de boomgaard is een speelplek voor de kinderen geplaatst. Nabij de ingang is recent een kleine omheinde vrijloop voor kippen verwijderd. Hier is ook de propaantank aanwezig die uit het zicht is geplaatst door deze beplanting.

Figuur 4. Kinderspeelplek en kippen vrijloop met propaantank in randzone boomgaard

De feitelijke boomgaard is momenteel in matige tot lokaal slechte conditie. Na een verhoging van het oppervlakte waterpeil een aantal jaar terug zijn veel fruitbomen afgestorven. Nieuwe fruitbomen zijn enkele keren aangeplant, maar overwegend met een matig resultaat. Als gevolg van de hoge grondwater stand is er weinig beworteling ruimte aanwezig wat leidt tot afsterven door de beperkte wortelruimte en windworp. Echter het is de ambitie van de familie [redacted] om de boomgaard in traditionele vorm terug te brengen.

Figuur 5 Impressie huidige verschijningsvorm van de boomgaard

De familie [redacted] biedt daarnaast een groot aantal faciliterende voorzieningen voor dieren aan op het erf. Er zijn circa 15 nestkasten en een bijenhotel op het erf geplaatst en zoals gesteld is de beplanting in de siertuin afgestemd op seizoen breed nectaraanbod voor insecten.

3. Samenhang met de omgeving

De locatie Ruige Weide 23 maakt onderdeel uit van de buurtschap Ruige Weide en is gelegen in de gelijknamige polder. Het betreft een overwegend half open bebouwingslint aan de noordzijde van de weg en grenzend aan open polder gebied. Aan de zuidzijde is de weg niet bebouwd en grenst eveneens een open veenweidepolder met diepe verkaveling. De percelen zijn smal en door sloten gescheiden. De smalle polderweg Ruige Weide is dicht begroeid met knotwilgen en elzen stoven, waardoor de weg een besloten karakter heeft. Toch zijn er op meerdere plaatsen fraaie doorkijken naar de achterliggende polder, zo ook ter hoogte van de projectlocatie.

De bebouwing is op veel plaatsen voorzien van ruime erfbeplantingen waaronder tal van karakteristieke elementen als knotwilgrijen, elzensingels en (hoogstam)fruitbomen.

De polder weg Ruige Weide met zijn aangrenzende bebouwing en landschap kan zijn geheel worden gekarakteriseerd als een "Landschappelijk-historische lijn van zeer hoge waarde". De relatie van de lintbebouwing met het achterliggende polderlandschap is eveneens als waardevol beoordeeld.

Figuur 6. Impressie polder weg Ruige Weide ter hoogte van de projectlocatie

Naast een bebouwingslint met hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarden zijn er in dit type lintbebouwingen ook grote ecologische waarden aanwezig. In het bijzonder met betrekking tot de erffauna gemeenschap aanwezig.

De Lopikerwaard heeft veel buurtschappen met nog karakteristieke bebouwing en fraaie erfbeplantingen. De bebouwing van Ruige Weide behoort tot één van deze gebieden. Hier binnen bevindt zich op verschillende plaatsen een rijke erffauna gemeenschap waaronder tal van soorten die vanwege afnemende aantallen aandacht vragen (zogenaamde "Rodelijst soorten"). Een landschap-ecologische invulling bij ontwikkelingslocaties kan leiden tot waardevolle toevoegingen voor zowel landschap als ecologie.

De ecologie in deze buurtschap betreft zowel vogels, kleine zoogdieren, vleermuizen, amfibieën en het herbergt daarnaast een gevarieerde insectenfauna. De fauna heeft ook een uitstralend effect naar het achterliggende open poldergebied. Enerzijds betreft dit voor sommige soorten een interactie tussen foerageer-, voortplantings- en overwinteringsgebied en anderzijds vindt er migratie vanuit het lint naar de open polder plaats. Veel van de doelsoorten uit de erffauna gemeenschap foerageren aan de achterzijde van de erven. Afhankelijk van soort en actieradius verschilt het gebiedsgebruik. Vleermuizen foerageren overwegend in een zone van circa 100 meter achter de bebouwing en beplanting evenals een soort als de egel. De vleermuizen zijn gebaat bij enige beschutting en randlengte. De egel bij kleine struwelen en schuilplaatsen. Deze soorten mijden in de regel de grote open ruimten van de polder en voelen zich prettig bij de kleinschaligheid van de buurtschappen met 'zachte' landschappelijke overgangen.

Vogelsoorten hebben een grotere actieradius, specifieke soorten als bijvoorbeeld kneu, ringmus, grauwe vliegenvanger en steenuil hanteren een afstand van circa 250 meter tussen erflint en open landschap als voornaamste gebruiksruimte tussen broedplaatsen en foerageergebieden. Het geeft een gunstig effect wanneer er een enigszins geleidelijke overgang van openlandschap naar het erflint beschikbaar is. Soorten als zwaluwen foerageren in een groter gebied, maar specifiek bij mindere weeromstandigheden is de overgangszone achter de erven essentieel om in de luwte van bebouwing en beplanting in het broedseizoen voldoende insecten te kunnen bemachtigen.

4. Voorgenomen ontwikkeling

De voorgenomen ontwikkeling betreft in de basis de aanvraag van een omgevingsvergunning in het kader van het realiseren van een woning in een bestaand bijgebouw.

Hoewel het grootste gedeelte bestaande bebouwing gehandhaafd blijft, de erfindeling niet wezenlijk zal wijzigen en het siertuin gedeelte geheel achter de bestaande bebouwing blijft gesitueerd wil de familie [REDACTED], mede vanuit haar passie voor het landschap en natuur, graag bijdrage aan het verder optimaliseren van de landschappelijke inpassing.

Vanuit het gemeentelijk beleid wordt belang gehecht aan het zichtbaar houden en/of accentueren van de oorspronkelijke kavelstructuur en zichtlijnen.

De inrichting van de boomgaard biedt mogelijkheden een extra transparante zichtlijn door het hart van de boomgaard toe te voegen in het gebied. Dit is nader uitgewerkt in het inrichtingsvoorstel in paragraaf 5.

Het huidige als speellocatie voor de kinderen ingerichte deel op de grens met de boomgaard zal worden verplaatst naar het achter de bestaande bebouwing gelegen tuindeel. De kleien schuur met overkapping zal worden gesloopt zodat het landschappelijke beeld van het oorspronkelijke boeren erf vanaf de polderweg wordt versterkt.

De bestaande boomgaard krijgt een kwaliteitsimpuls door hem weer op oorspronkelijk niveau in te planten. Dit is wel een uitdaging doordat als gevolg van de verhoging van het oppervlakte waterpeil in het (recente) verleden een ongunstige drooglegging is ontstaan voor fruitbomen. Door selectief te kiezen voor tolerantere rassen, het herstellen van de midden greppel in de boomgaard en specifieke aandacht bij het aanplanten toe te passen moet de boomgaard hersteld kunnen worden.

5. Inrichtingsplan

Bij het opstellen van het inrichtingsplan zijn de volgende aspecten betrokken:

- Vergunbaar maken van de woning in het bijgebouw;
- Slopen van kleine schuur met overkapping;
- Efficiënte toegang en beheerbaarheid van het erf en de boomgaard;
- Passende beheerkosten van de landschappelijke inpassing;
- Afhechten van het erf in het landschap;
- Accentueren van oorspronkelijke kavelstructuur en herstel dicht gegroeide greppel;
- Benutten en koppelen van reeds aanwezige elementen en inrichtingen;
- Aansluiting zoeken op omgevingsaspecten;
- Benutten inspiratie uit de rapportage "Natuurbouwstenen in de polder"

(Terlouw R.J.S. & R.G. Slagboom, 2022);

De voorgenomen maatregelen om het erf landschappelijk in te passen en te begrenzen bestaat uit de onderstaand individueel behandelde onderdelen.

1. Handhaven van het oorspronkelijke karakter van de boerderij met bijgebouwen en de traditionele omlijsting aan de wegzijde;
2. Handhaven van de bestaande vogel- en vlinder vriendelijke tuininrichting achter de woningen;
3. Verplaatsen van het speelgedeelte voor de kinderen achter de bestaande bebouwing en slopen kleine schuur met overkapping;
4. Behouden en versterken van bestaande doorzichten naar het achterliggende polderlandschap;
 - a. Terugbrengen van de oorspronkelijke greppel;
5. Herstellen van de oorspronkelijke boomgaard en van extra natuur en landschap versterkende elementen voorzien, waaronder:
 - a. Het herplanten van de boomgaard in een traditionele rijbeplanting;
 - b. Ontwikkelen van een gebiedskarakteristieke oevervegetatie en versterken van de opgroeihabitat voor amfibieën en libellen fauna door aanleg van de natuurbouwsteen: "Aangetakte poel";
 - c. Inbrengen van gebiedseigen inheemse kruiden in de boomgaard weide;
 - d. Het aanbrengen van een knip- en scheerhaag op de scheiding tussen woonerf en boomgaard aan de noordzijde;
 - e. Uitbreiden van de bestaande nestkasten met specifiek kasten voor gebiedskarakteristieke soorten;

1 & 2]. Zoals ook eerder vermeld zal de bestaande inrichting van erf en tuin op het westelijke perceeldeel gehandhaafd blijven en zal de kleine schuur met overkapping worden gesloopt

3]. Door de als speelplek voor de kinderen ingerichte deel grenzend aan de boomgaard naar een locatie achter de bestaande opstallen te verplaatsen en de kleine schuur met overkapping te verwijderen zal de kwaliteit als authentiek erf worden vergroot (figuur 7).

Figuur 7. Verplaatsen kinderspeelruimte

4]. De doorzichten op de polder aan de beide buitengrenzen van het projectgebied blijven intact. Het zicht op de polder over de lengterichting van de sloten versterkt het beeld van het slagen landschap (figuur 8). Door in de boomgaard de oorspronkelijk aanwezige greppel die nog als contour zichtbaar is te herstellen (4a) wordt het aspect van de slagenverkaveling versterkt en een extra doorzicht naar de polder gerealiseerd. De ontwikkeling van een rijk bloeiende kruidenrijke oever met inheemse soorten versterkt dit beeld (zie 5a).

Figuur 8. Zichtlijnen op de polder

5]. De overige maatregelen dragen naast landschappelijk in hoge mate bij aan het versterken van de biodiversiteit. De maatregelen sluiten aan op eerder op het erf ingebrachte maatregelen als het plaatsen van nestkasten en een bijenhotel en het vlindervriendelijke inrichten van de achtertuin bij de woningen.

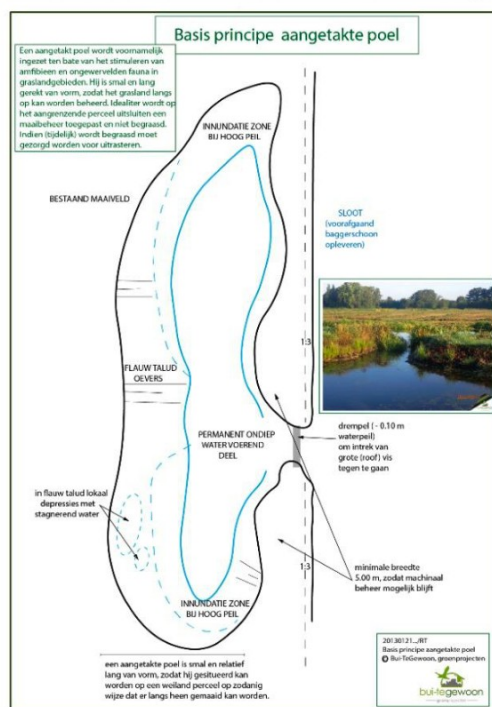
5a]. De boomgaard heeft de afgelopen jaren veel uitval van bomen gekend. Nieuw aangeplante bomen slaan moeilijk aan en leiden al snel tot windworp door ondiepe beworteling. Dit komt waarschijnlijk voort uit de verhoging van het oppervlakte peil (waterpeil – 2.20m NAP / maaiveldhoogte bodem gemiddeld -1.88 NAP (bronnen: website HSDR & AHN4).

Desondanks is het de wens van de bewoners om de boomgaard te herstellen. Door een combinatie van hoog planten, extra ondersteuning in de eerste jaren en selecteren op de meest tolerante soorten voor een vochtige bodem hopt men de boomgaard weer in oude luister terug te brengen. Ook het herstellen van de greppel zoals vermeld onder maatregel 4a kan hier aan bijdragen doordat regenwater wordt afgevoerd en ter plaatse van de boomgaard minder het grond verhoogd.

De nog aanwezige gezonde fruitbomen in de boomgaard worden gespaard en krijgen een onderhoud snoei. Er worden nieuwe bomen aangebracht in de traditionele rij vorm, haaks op de polderweg, zodat het lengte aspect van de polder wordt teruggebracht in de boomgaard. De plantafstand in de rij zal circa 7 meter bedragen, de plantafstand tussen de rijen circa 6 meter. Op deze wijze hebben de bomen voldoende ruimte om uit te kunnen groeien.

5b]. Aan de wegzijde is over een klein deel een fraaie oeverbegroeiing van karakteristieke veenweide kruiden aanwezig. Het betreft o.a. grote kattenstaart, gele lis, waterzuring, pluimzegge, dotterbloem, etc. Deze oeverplanten worden behouden en vanuit het beheer verder ontwikkeld, er zal geen profilering aan de oevers worden uitgevoerd.

Aan de achterzijde wordt aan de noordelijke oever de natuurbouwsteen "Aangetakte poel" aangelegd. Een aangetakte poel is een klein parallelwater aan de sloot welke met een smalle aantakking op het oppervlakte water van de sloot is verbonden. Deze aantakking wordt ondiep (10 cm waterschijf) aangelegd, zodat de poel nooit droogvalt, maar voor vis onbereikbaar blijft. Op deze wijze ontstaat een veilige plek voor ei-afzet en de larvale stadia van amfibieën en libellen waardoor er minder van de larven wordt gepredeerd door vis en er zich een grotere dichtheid van deze soorten kan ontwikkelen in het gebied.

Figuur 9. Basis principe aangetakte poel

De poel krijgt een maximale breedte van 4 á 5 meter en lengte van circa 10 meter. De oppervlakte die wordt vergraven bedraagt circa 50 m². Doordat niet direct in de watergang wordt vergraven worden geen (beschermde) waterdieren aangetast en kan buiten de Wet natuurbescherming worden gewerkt.

5c]. Tussen de rijen fruitbomen worden gebiedseigen kruiden doorgezaaid. Gedacht wordt aan karakteristieke soorten van de oud-Hollandse veengraslanden met soorten als knoopkruid, margriet, veldzuring, smalle weegbree, koekoeksbloem, pinksterbloem, scherpe- & kruipende boterbloem en diverse klaversoorten. In de actuele situatie zijn er onvoldoende zaadbronnen aanwezig om een kruidenrijk grasland uitsluitend vanuit het beheer te kunnen ontwikkelen.

Door in smalle stroken van 1 meter breedte door te zaaien wordt de bodem onder de fruitbomen zo min mogelijk beroerd en hoeft de grond niet zwart gemaakt te worden door frezen of anderszins bewerken, waardoor erosie van het veen wordt voorkomen. De kruiden zullen zich door zaadrijping verder verspreiden in de boomgaard, waardoor in een periode van enkele jaren een kruidenrijke grasmat zal ontwikkelen.

5d]. Aan de Noordzijde zal het bestaande direct grenzend aan het aanwezige raster tussen het erf de boomgaardweide een knip en scheerhaag worden aangeplant. Dit type haag biedt schuilgelegenheid aan mussen, broedgelegenheid aan soorten als merel of heggenmus en egels maken graag gebruik van een looproute onder langs de haagvoet.

5e]. Ten slotte kunnen de aanwezige nestkasten op het erf worden aangevuld met specifieke nestkasten voor karakteristieke soorten van de ervogel gemeenschap in lintbebouwingen van het westen van het land. In de hoge bomen van de vlindertuin achter de woning kan een specifieke nestkast voor de boomkruiper worden geplaatst, in de open kapschuur achter op het erf is ruimte voor enkele boerenzwaluw kommen tegen de noordelijke zijwand zou een torenvalk kast kunnen worden overwogen. In de overkapping aan de noordoost zijde is een geschikte locatie voor een nestkast voor de grauwe vliegenvanger en aan één van de knotwilgen op de oostgrens is ruimte voor een steenuil nestkast. Op deze wijze wordt de biodiversiteit gefaciliteerd op een wijze die aansluit bij de karakteristieke leefgemeenschap van de directe omgeving.

Een schetsontwerp is opgenomen in bijlage 1.

6. Literatuur en bronnen:

Bosch Slabbers Tuin- en Landschapsarchitecten [2019]: Krimpenerwaards kookboek, ingrediënten voor landschappelijke inrichting. i.o.v. Gemeente Krimpenerwaard

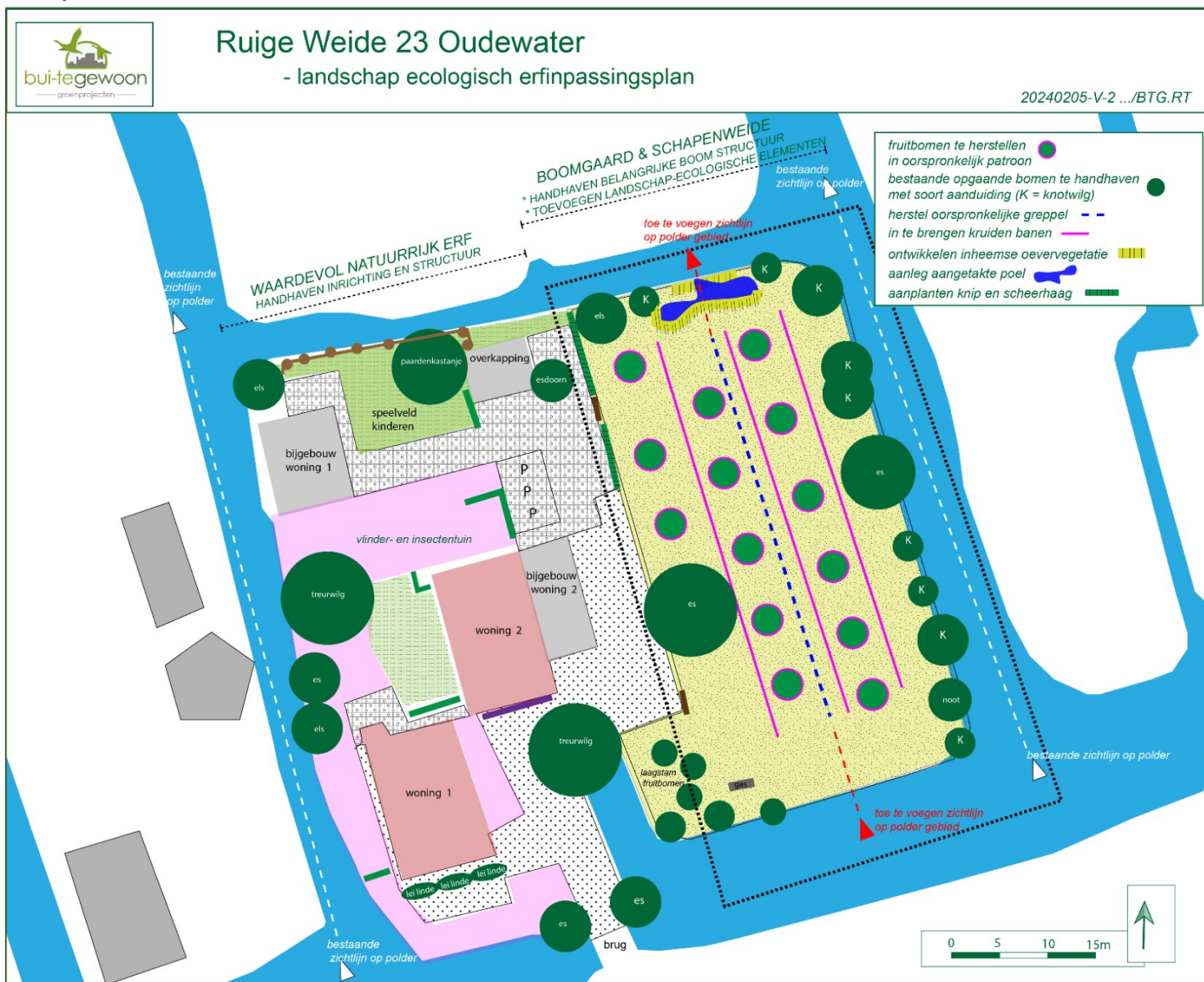
Terlouw R.J.S. & D. Buisman [1969-heden]: registraties en logboeken landschap en natuur Krimpenerwaard Lopikerwaard en Alblasserwaard.

Archief Bui-TeGewoon | groenprojecten, Bergambacht.

Terlouw R.J.S. & R.G. Slagboom [2022]: Natuurbouwstenen in de polder Rapport Bui-TeGewoon | groenprojecten 2022-52

Terlouw R.J.S. [diverse jaren]; Meerdere QuickScans Wet natuurbescherming voor ontwikkelingen in de Lopikerwaard. Archief Bui-TeGewoon | groenprojecten, Bergambacht.

Bijlage 1. Schetsontwerp

IN OPDRACHT VAN

Verstoep bouwadvies en architectuur